

มาตรการลงโทษทางแพ่งและมาตรการทางอาญาต่อกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์
และตลาดหลักทรัพย์

CIVIL SANCTIONS AND CRIMINAL SANCTIONS MEASURES ON THE SECURITIES
AND EXCHANGE ACT

ปुरुณ เหล่าอรธปรีชา

Poon Laoutthapreecha

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : poon.laouttha@gmail.com

Graduate students of Master of Laws Program in Criminal Law,

Faculty of Law, Thammasat University Email address : poon.laouttha@gmail.com

Received : September 16, 2019

Revised : November 27, 2019

Accepted : December 19, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาปัญหาของมาตรการลงโทษทางแพ่ง เนื่องจากประเทศไทยได้มีการบัญญัติมาตรการลงโทษทางแพ่งบังคับใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายหลักทรัพย์บางประเภทเป็นการเฉพาะขึ้น ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะนำมาใช้ลงโทษแทนการลงโทษทางอาญา โดยมุ่งเน้นลงโทษกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด แต่เนื่องจากกฎเกณฑ์การบังคับใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งกับความผิดทางอาญาทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับแนวคิดพื้นฐานของมาตรการทางอาญาหรือไม่ เพียงใด และมาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นต้องมีการคุ้มครองสิทธิทางอาญาด้วยหรือไม่ บทความฉบับนี้จึงมุ่งศึกษามาตรการลงโทษทางแพ่งที่นำมาใช้กับความผิดทางอาญาในกฎหมายหลักทรัพย์ของประเทศไทย การศึกษาสภาพบังคับของมาตรการทางอาญาที่บังคับใช้ในปัจจุบัน และการศึกษาหลักเกณฑ์การบังคับใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งในความผิดเกี่ยวกับกฎหมายหลักทรัพย์ของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย พบว่า การบังคับใช้มาตรการดังกล่าวยังได้นำการคุ้มครองสิทธิทางอาญาบางประการมาคุ้มครองมาตรการนั้นด้วย เพราะความต้องการสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ซึ่งควรนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิในการบังคับใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งของประเทศไทยเพื่อให้มีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ

มาตรการลงโทษทางแพ่ง, มาตรการทางอาญา, การคุ้มครองสิทธิทางอาญา

ABSTRACT

This article examines the problems on Civil sanctions because Thailand has enacted Civil sanctions against some specific offenses of the Securities law. Civil sanctions will be used to punish instead of Criminal sanction by focusing on punishment against offender's property. But as the regulation of Civil sanction enforcement against criminal offenses causes conflicts with the basic concepts of Criminal sanctions measures. But is there any conflict with the basic concepts of Civil sanctions, and whether Civil sanctions must have Criminal Safeguard or not? This article aimed to study about enforcement of Civil sanctions against criminal offenses in Securities law of Thailand, researching of the enforcement of current Criminal measures and researching of regulation for the enforcement of Monetary sanctions against Securities law in foreign countries including the enforcement of Civil sanctions in the United States and Australia were found that the application of such measures also brought criminal safeguard to protect that measures because requirement create the fairness against the accused which is used as a guideline for establishing the rules for enforcing civil penalties in Thailand to be more fair.

Keywords

Civil Sanction, Criminal sanction, Criminal Safeguard

บทนำ

เนื่องจากปัญหาการบังคับใช้กฎหมายหลักทรัพย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 นับแต่มี พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (“พ.ร.บ. หลักทรัพย์ฯ”) จนถึงปี พ.ศ. 2559 เป็นเวลา 25 ปี พบว่า คดีส่วนใหญ่ร้อยละ 52.98 อยู่ในระหว่างการดำเนินการของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล คดีจำนวนร้อยละ 41.32 ไม่ประสบความสำเร็จด้วยสาเหตุ เช่น ขาดอายุความ อัยการไม่สั่งฟ้อง ศาลสั่งยกฟ้อง ฯลฯ ส่วนคดีที่ศาลได้ลงโทษนั้นมีเพียงร้อยละ 5.7 เท่านั้น¹ จึงเป็นสาเหตุทำให้มีการบัญญัติเพิ่มเติมมาตรการลงโทษทางแพ่ง ใน พ.ร.บ. หลักทรัพย์ฯ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2559 ขึ้น จุดประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย โดยนำบางฐานความผิดเกี่ยวกับกฎหมายหลักทรัพย์ที่มีโทษทางอาญามาใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งแทน เพราะมีความรวดเร็วและลงโทษผู้กระทำความผิดได้มากกว่ามาตรการทางอาญา เนื่องจากใช้กระบวนการพิจารณาด้วยการนำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ

มาตรการลงโทษทางแพ่งส่งผลให้ลดภาระการพิสูจน์พยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับหลักทรัพย์ที่มักจะมีพยานหลักฐานที่ซับซ้อน และพยานหลักฐานการกระทำความผิดมักจะเป็นพยานหลักฐานแวดล้อม ซึ่งเป็นปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ในการพิสูจน์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างชัดเจน สิ้นสงสัยตามสมควรตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและใช้ระยะเวลารวบรวมพยานหลักฐานนาน แต่เมื่อใช้การชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานว่าฝ่ายใดมีพยานหลักฐานน่าเชื่อถือมากกว่ากัน ตามกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่ง นอกจากนี้ มาตรการทางอาญาในการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดหลักทรัพย์นั้น ยังมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (“ก.ล.ต.”) กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) และพนักงานอัยการ รวม 3 หน่วยงาน ก่อนที่คดีจะฟ้องคดีต่อศาล แต่มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้น ก.ล.ต. สามารถฟ้องต่อศาลแพ่งได้โดยตรง ดังนั้นมาตรการลงโทษทางแพ่งจะช่วยทำให้สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและทำให้กระบวนการรวดเร็วมากยิ่งขึ้น แต่ความผิดที่นำมาใช้กับมาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นยังคงเป็นความผิดทางอาญา ดังนั้น การนำผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเข้าสู่การดำเนินมาตรการลงโทษทางแพ่งเพื่อลงโทษแก่บุคคลนั้นควรที่จะได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับมาตรการทางอาญา ซึ่งมาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นไม่ได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

1. มาตรการลงโทษทางแพ่ง

มาตรการลงโทษทางแพ่งเป็นกระบวนการทางเลือกในการบังคับใช้กฎหมายรูปแบบใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดเหมือนกับมาตรการทางอาญา และเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายด้วยการกำหนดผลร้ายเนื่องจากการกระทำฝ่าฝืนกฎหมายภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยเน้นการลงโทษไปที่ตัวเงินหรือทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการเยียวยาแก่ผู้เสียหาย อันเป็นการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่ง จึงไม่ต้องกำหนดตามความเสียหายที่แท้จริง² แต่เป็นการเยียวยาสังคมส่วนรวม โดยรัฐจะนำกลับคืนแก่แผ่นดิน และการดำเนินการบังคับนั้นต้องกระทำในรูปแบบคำพิพากษาของศาลยุติธรรม มาตรการลงโทษทางแพ่งจึงมีลักษณะผสมผสานระหว่างกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาเพื่อที่จะเพิ่มเติมมาตรการทางเลือกให้เหมาะสมกับการกระทำผิดที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจบางประเภทที่มีปัญหาในกระบวนการทางอาญา³

¹ อนุรักษ์ ภาวะสิทธิโชค, สารสำคัญในการแก้ไขพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535, 2560, น.3.

² หทัยภัทร อนันตะยา, “มาตรการลงโทษทางแพ่ง (Civil Penalty) : แนวคิดการลงโทษในความผิดเกี่ยวกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น.40.

³ Kenneth Mann, “Punitive Civil Sanctions : The Middleground between Criminal and Civil Law,” *The Yale Law Journal*, 101, p.1799 - 1815, (1992).

บังคับคดีได้เอง⁷ ในการชี้ขาดคดีของศาลให้เป็นไปตามข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงอันเป็นยุติ คู่ความและศาลมีหน้าที่จะต้องดำเนินการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น หน้าที่พิสูจน์พยานหลักฐานของคู่ความอยู่ภายใต้หลักความตกลง ส่วนหน้าที่พิสูจน์พยานหลักฐานของศาลนั้นอยู่ภายใต้หลักการตรวจสอบ ซึ่งศาลจะใช้หลักการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐาน อันเป็นดุลพินิจของศาลในการนำพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอมาพิเคราะห์พยานหลักฐานนั้นว่าคู่ความได้นำข้อโต้แย้งตามภาระการพิสูจน์หรือไม่⁸

ส่วนโทษปรับทางอาญามุ่งบังคับกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด⁹ โดยทรัพย์สินนั้นตกแก่แผ่นดิน ซึ่งโทษปรับทางอาญาที่สูงเพียงพอนั้นยังสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการยับยั้งการกระทำความผิดได้ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับค่าปรับทางแพ่ง และชดใช้เงินในจำนวนที่เท่ากับผลประโยชน์ที่ได้รับหรือพึงได้รับจากการกระทำความผิด ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งของมาตรการลงโทษทางแพ่ง อันมีวัตถุประสงค์ต้องการลงโทษกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่เหมือนกัน การกำหนดโทษปรับที่สูงเพียงอย่างเดียวนั้นอาจไม่เพียงพอต่อการยับยั้งการกระทำความผิด เพราะคดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์นั้นเป็นคดีที่พยานหลักฐานที่มีความชัดเจนได้ยาก โดยอาศัยพยานหลักฐานประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อพิสูจน์การกระทำความผิด ดังนั้นการที่ผู้กระทำความผิดจะยอมรับความผิด และจ่ายค่าปรับแทนการดำเนินไปตามกระบวนการอาญานั้นจึงเป็นไปได้ยาก

การเปรียบเทียบปรับนั้น คือ กระบวนการที่เจ้าพนักงานฝ่ายบริหารได้รับอำนาจตามกฎหมายในการเปรียบเทียบปรับเพื่อให้คดีเสร็จสิ้นลง เมื่อเจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดทำตามที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้¹⁰ เมื่อเจ้าพนักงานเปรียบเทียบปรับแล้วจะส่งผลทำให้คดีอาญาเป็นอันเลิกกัน และส่งผลทำให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับ ซึ่งจะนำการกระทำความผิดนี้มาลงโทษอีกไม่ได้ มิฉะนั้นแล้วการตัดสินในครั้งต่อมาเป็น การลงโทษซ้ำ การเปรียบเทียบปรับนั้น กฎหมายได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจ แต่มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นเป็นการใช้ดุลพินิจของ ค.ม.พ. ที่จะใช้ดุลพินิจในการกำหนดใช้มาตรการลงโทษทางแพ่ง และจะส่งผลให้เมื่อผู้กระทำความผิดทำตามมาตรการลงโทษทางแพ่งที่ ค.ม.พ. กำหนดแล้วสิทธิในการฟ้องคดีอาญาก็จะระงับลงไปด้วย ซึ่งความผิดที่ใช้มาตรการลงโทษทางแพ่ง เช่น มาตรา 296 วรรคสอง เป็นต้น เป็นความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษค่อนข้างรุนแรง ไม่ใช่โทษจำคุกเล็กน้อยที่สามารถใช้ดุลพินิจในการเปรียบเทียบปรับได้ เป็นการทำให้เจ้าหน้าที่กำหนดมาตรการลงโทษทางแพ่งใช้ดุลพินิจกำหนดโทษได้อย่างกว้างขวาง แม้ว่า จะได้กำหนดให้การใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งคำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำ ผลกระทบต่อตลาดทุนพยานหลักฐานที่อาจนำมาใช้พิสูจน์ความผิดและความคุ้มค่าในการดำเนินมาตรการนั้นแล้วก็ตาม แต่เป็นการกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจที่กว้างขวางจนเกินไป

ประการสุดท้าย การริบทรัพย์สินทางอาญานั้น เป็นมาตรการที่มุ่งเน้นการพิสูจน์การกระทำผิดของบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์ โดยใช้กระบวนการพิสูจน์จนสิ้นความสงสัยตามสมควร หากพิสูจน์แล้วไม่ได้กระทำความผิดต้องคืนทรัพย์สินนั้น ยกเว้นทรัพย์สินนั้นมีไว้เป็นความผิด แต่การริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้นเป็นการได้มาหรือมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือไม่ โดยไม่ต้องคำนึงว่ามีผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษตามกฎหมาย¹¹

⁷ ไพโรจน์ วายุภาพ, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร พับริชชิง, 2559), น.3-5.

⁸ คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558), น.340 - 350.

⁹ สิริโฉม พรหมโฉม, “การบังคับโทษปรับทางอาญา,” อุทธรณ์, น.163 - 164, (กันยายน - ตุลาคม 2559).

¹⁰ วินัย สุขศรี, “หลักเกณฑ์และวิธีการเปรียบเทียบปรับตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535,” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2561, จาก http://www.fda.moph.go.th/sites/Hazardous/RegionM/4_คุณวินัย_หลักเกณฑ์และวิธีเปรียบเทียบปรับ.pdf.

¹¹ ปกรณ์ ไพโรจน์, “มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ,” วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม, ปีที่ 7, ฉบับที่ 1, น.51, (2554).

เหมือนกับมาตรการลงโทษทางแพ่งแต่เป็นเพียงในส่วนที่ทำให้ชดใช้คืนผลประโยชน์ตาม พ.ร.บ. หลักทรัพย์ฯ มาตรา 317/4 (2) เท่านั้น แต่มาตรการลงโทษทางแพ่งใช้หลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน

นอกจากนี้ มาตรการลงโทษทางแพ่งประกอบด้วย 5 มาตรการ ได้แก่ ค่าปรับทางแพ่ง ชดใช้เงินในจำนวนที่เท่ากับผลประโยชน์ที่ได้รับหรือพึงได้รับจากการกระทำ และชดใช้ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบการกระทำความผิดนั้นคืนให้แก่สำนักงาน ห้ามเข้าซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์หรือศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์ หรือเข้าผูกพันตามสัญญาซื้อขายล่วงหน้าในศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าภายในระยะเวลาที่กำหนดซึ่งต้องไม่เกินห้าปี ห้ามเป็นกรรมการหรือผู้บริหาร อันไม่ใช่โทษที่บังคับเท่ากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดแต่เพียงเท่านั้น ซึ่งสามารถเลือกบังคับใช้ให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดแต่ละกรณีได้ จึงมีความแตกต่างกับโทษปรับทางอาญา เปรียบเทียบปรับ และการริบทรัพย์สิน

3. มาตรการลงโทษทางแพ่งเปรียบเทียบกับคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา

คดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา หมายถึง คดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำผิดอาญา อันทำให้เกิดความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญา โดยอาศัยกฎหมายความรับผิดชอบในสาระสำคัญทำนองเดียวกัน การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาจึงเป็นการฟ้องร้องขอให้ศาลบังคับตามสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งที่เกี่ยวข้องมาจากการกระทำความผิดอาญา¹² แต่ถ้ามการกระทำที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบในทางแพ่งและทางอาญาอาศัยเกณฑ์ความรับผิดชอบที่ต่างกัน ไม่ถือว่าเป็นคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา ซึ่งลักษณะของคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาที่แตกต่างกับมาตรการลงโทษทางแพ่ง ได้แก่ 1) ผู้มีอำนาจฟ้อง ได้แก่ ผู้ได้รับความเสียหายทางแพ่ง และพนักงานอัยการ 2) ศาลที่มีอำนาจพิจารณา ได้แก่ ศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญา หรือศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่ง 3) ถ้ามการพิจารณาคดีแพ่งทำให้อาญโทษอาญาล่าช้าหรือติดขัด ศาลมีอำนาจสั่งให้แยกการพิจารณาคดีแพ่งออกจากคดีอาญาได้ 4) แม้ว่าได้มีการฟ้องคดีอาญาแล้วก็ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่ง 5) การพิพากษาคดีแพ่งให้ถือข้อเท็จจริงเป็นยุติตามคำพิพากษาในส่วนอาญา ไม่ว่าจะลงโทษหรือยกฟ้องก็ตาม โดยข้อเท็จจริงนั้นต้องเป็นข้อเท็จจริงในสาระสำคัญ ถ้าเป็นข้อเท็จจริงปลีกย่อยนั้น ก็ไม่จำเป็นต้องยึดถือตาม และถ้าประเด็นที่พิจารณาในคดีแพ่งนั้นไม่ใช่ประเด็นโดยตรงกับคดีอาญา ศาลสามารถพิจารณาคดีข้อเท็จจริงใหม่ตามประเด็นในคดีแพ่งได้

แต่มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้น กฎหมายได้บัญญัติไว้ว่าต้องผ่านการอนุมัติเห็นชอบจาก ค.ม.พ.ว่าจะให้ใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งหรือไม่ หากไม่อนุมัติก็ต้องดำเนินคดีทางอาญา แต่ถ้าได้อนุมัติเห็นชอบให้ใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งแล้วสามารถดำเนินมาตรการลงโทษทางแพ่งได้ อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้มีการบัญญัติในเรื่องของการห้ามดำเนินคดีอาญาในลักษณะคู่ขนานไปกับการดำเนินมาตรการทางแพ่ง ดังนั้น มาตรการทั้ง 2 ลักษณะจึงเป็นอิสระจากกันและสามารถดำเนินมาตรการทางอาญาและมาตรการทางแพ่งควบคู่กันได้ เพียงแต่หากศาลได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ปฏิบัติตามมาตรการลงโทษทางแพ่งต่อผู้กระทำความผิดแล้ว สิทธินาคดีอาญาไปฟ้องจึงระงับลง แม้ว่ามาตรการลงโทษทางแพ่งกับมาตรการทางอาญาเป็นอิสระจากกันก็ตาม แต่ไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้เหมือนกับคดีแพ่งกับคดีอาญา โดยผู้เขียนมีความเห็นว่า มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นไม่ใช่การดำเนินการฟ้องร้องให้ศาลบังคับตามสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญา แต่เป็นการดำเนินเพื่อให้มีการลงโทษกับทางทรัพย์สินของคุณคน ในลักษณะเป็นมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษทางอาญาทั่วไป ซึ่งมาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นมีจุดประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดและยับยั้งป้องปรามการกระทำผิดในสังคม ซึ่งจะดำเนินมาตรการได้ต่อเมื่อมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายที่มีโทษทางอาญาเท่านั้น ไม่ใช่ความรับผิดชอบทางแพ่งที่มาจากกระทำเดียวกันกับการกระทำความผิดอาญา ดังนั้นมาตรการลงโทษทางแพ่งจึงไม่ใช่คดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา และไม่อาจแยกออกจากกันเป็นคดีแพ่งและคดีอาญาได้

¹² คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), เล่มที่ 1, น.170.

4. หลักประกันสิทธิในวิธีพิจารณาความอาญานำมาใช้ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกบังคับมาตรการทางแพ่งหรือไม่

มาตรการลงโทษทางแพ่งมีลักษณะเป็นข้อห้ามในรูปแบบเฉพาะ ซึ่งมีลักษณะลงโทษแก่บุคคลเช่นเดียวกับคดีอาญา โดยข้อพิจารณาต่อไปนี้ที่มีลักษณะเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนสากล¹³

1) มาตรการลงโทษถูกจัดประเภทเป็นความผิดอาญาภายใต้กฎหมายภายในประเทศ ถ้าถูกพิจารณาเป็นความผิดอาญาก็จะถูกพิจารณาเป็นความผิดอาญาตามจุดประสงค์ของกฎหมายสิทธิมนุษยชน แต่หากไม่ใช่ให้พิจารณาหลักเกณฑ์ที่ 2

2) ลักษณะและจุดประสงค์ของมาตรการลงโทษ เมื่อมาตรการลงโทษมีจุดประสงค์ในการลงโทษหรือยับยั้งการดำเนินกระบวนการเกิดขึ้นโดยการใช้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐด้วยอำนาจการบังคับใช้ตามกฎหมาย ความผิดที่บังคับใช้ก่อนหน้ามาตรการลงโทษเกิดขึ้น และมาตรการลงโทษได้บังคับใช้เป็นการทั่วไป แต่ถ้าไม่ใช่ให้พิจารณาหลักเกณฑ์ที่ 3

3) ความร้ายแรงของมาตรการลงโทษทางแพ่ง ถ้ามาตรการนั้นมีการลงโทษจำคุกหรือลงโทษทางการเงินอย่างมีสาระสำคัญ โดยการพิจารณาการลงโทษทางการเงินคำนึงถึงจำนวนของการลงโทษทางการเงินที่ถูกกำหนดภายใต้กฎหมายด้วยการอ้างอิงจากบริบทของการกำกับดูแล ลักษณะของอุตสาหกรรมหรือประเภทที่กำกับดูแล และความสัมพันธ์ของการลงโทษทางการเงินและการปรับที่ถูกกำหนด จำนวนสูงสุดของการลงโทษทางการเงินที่ถูกกำหนดโดยมาตรการลงโทษทางแพ่งเปรียบเทียบกับถูกลงโทษด้วยมาตรการทางอาญา และไม่ว่ามาตรการลงโทษทางการเงินจะกำหนดมาตรการทางแพ่งนั้นจะมีโทษจำคุกเมื่อไม่ชำระเงินหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องร้ายแรงอื่น

นอกจากนี้ แม้ว่าหากมาตรการลงโทษนั้นไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่ 2 และ 3 ก็ตาม แต่ก็อาจเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนได้เมื่อพิจารณาถึงลักษณะและความร้ายแรงของมาตรการลงโทษแล้ว ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่ามาตรการนั้นจะเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในประเทศ เพียงแต่มาตรการลงโทษทางแพ่งต้องประกอบไปด้วยการคุ้มครองตามขั้นตอนกระบวนการทางอาญาตามข้อ 14 และข้อ 15 ของ ICCPR

เมื่อพิจารณามาตรการลงโทษทางแพ่งของประเทศไทยนั้น อาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) ผู้ถูกกล่าวหายอมรับผิดและยินยอมปฏิบัติตามมาตรการลงโทษทางแพ่ง หรือกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งเป็นไปตามหลักความยินยอมที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะยินยอมสละสิทธิในการต่อสู้คดีทำให้สิทธิในคดีอาญามาฟ้องระงับ ซึ่งเปรียบเทียบกับขั้นตอนการเปรียบเทียบปรับของกระบวนการทางอาญา (2) การดำเนินคดีของศาลซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่ยินยอมที่จะ ยอมรับความผิดและปฏิบัติตามมาตรการลงโทษทางแพ่งจึงเข้าสู่ขั้นตอนการต่อสู้คดีในชั้นศาล ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักความยินยอม เมื่อเข้าสู่กระบวนการต่อสู้คดีในชั้นศาลบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้นต้องได้รับความเป็นธรรมที่จะต่อสู้คดีและการพิจารณาคดีและพิพากษาคดีของศาลเช่นเดียวกับคดีอาญา และเป็นการใช้มาตรการลงโทษในลักษณะความผิดอาญาตามกฎหมายสิทธิมนุษยชน เพราะมาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษและยับยั้งการกระทำความผิด ซึ่งกระบวนการดำเนินโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งยังเป็นความผิดอาญาอยู่ด้วย และมีการบังคับใช้เป็นการทั่วไปแก่บุคคล อีกทั้ง มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นเป็นการลงโทษทางทรัพย์สินของบุคคลที่มีระดับร้ายแรงเมื่อเทียบกับกรณีการดำเนินกระบวนการทางอาญา จึงเข้าหลักเกณฑ์ความผิดอาญาตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนที่จะต้องปฏิบัติตาม ICCPR ดังนั้นจึงต้องพิจารณาหลักประกันสิทธิในวิธีพิจารณาความอาญานำมาใช้ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกบังคับมาตรการทางแพ่ง ดังต่อไปนี้

4.1 หลักข้อสันนิษฐานฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์

หลักสันนิษฐานในทางอาญาว่า บุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocent) เป็นหลักที่ยอมรับเป็นการทั่วไปจนหลักสากล หลักการนี้มีเจตนารมณ์รับรองและคุ้มครองเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่า

¹³ Parliamentary Joint Committee on Human Rights, "Guidance Note 2 : Offence provisions, civil penalties and human rights December 2014," Parliamentary Joint Committee on Human Rights, Retrieved on August 10, 2019, from https://www.aph.gov.au/~media/Committees/Senate/committee/humanrights_ctte/guidance_notes/guidance_note_2/guidance_note_2.pdf?la=en.

กระทำความผิดหรือเป็นจำเลยในคดีอาญา เนื่องจากผลของการละเมิดผู้บริสุทธิ์มีความสำคัญอย่างมากจนทำให้สิ้นเสียชื่อเสียง การลงโทษผู้บริสุทธิ์นั้นไม่สามารถลบล้างด้วยการบอกกล่าวใด ๆ ¹⁴ ดังนั้นหากยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดแล้ว บุคคลนั้นจะได้รับความคุ้มครองไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐกระทำต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งมาตรการลงโทษทางแพ่งบังคับใช้กับความผิดที่มีโทษทางอาญา และมีสิทธินำความผิดดังกล่าวฟ้องเป็นคดีอาญาได้ ดังนั้นจึงควรอยู่ภายใต้หลักการสันนิษฐานว่าบุคคลเป็นผู้บริสุทธิ์ แม้ว่ามาตรการลงโทษทางแพ่งจะถูกบัญญัติให้อยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาความแพ่งและไม่ได้บัญญัติไว้วิธีพิจารณาความอาญาก็ตาม แต่การใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งแก่บุคคลเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ดังนั้นมาตรการลงโทษทางแพ่งจึงต้องอยู่ภายใต้หลักสันนิษฐานบุคคลว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เมื่อไม่ได้บัญญัติหลักสันนิษฐานบุคคลว่าเป็นผู้บริสุทธิ์มาบังคับใช้กับมาตรการลงโทษทางแพ่งแล้ว หากมีการกระทำฝ่าฝืนต่อหลักดังกล่าวในการดำเนินมาตรการลงโทษทางแพ่งแล้ว ย่อมเป็นการขัดต่อหลักสันนิษฐานบุคคลว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

4.2 หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ

การลงโทษบุคคลทางอาญาเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในชีวิตร่างกายของบุคคลที่ถูกลงโทษอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยต้องทำตามสมควรแก่เหตุ ดังนั้นจะดำเนินการลงโทษมากกว่าหนึ่งครั้งในมูลความผิดเดียวไม่ได้ ซึ่งมาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นได้มีการบัญญัติสิทธิในคดีอาญามาฟ้องระงับไว้ในมาตรา 317/8 วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ.หลักทัณฑ์พญา ว่านาคดีอาญามาฟ้องระงับเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งกำหนดมาตรการลงโทษทางแพ่งและผู้กระทำความผิดได้ชำระเงินครบถ้วนแล้ว อันเป็นบทบัญญัติป้องกันไม่ให้เกิดการฟ้องร้องเป็นคดีอาญาเพื่อลงโทษบุคคลในมูลความผิดเดียวกันอีกภายหลังจากบุคคลถูกลงโทษด้วยมาตรการลงโทษทางแพ่งแล้ว อันเป็นการทำให้เหตุในการฟ้องคดีอาญาระงับลงแล้วก็ตาม แต่ไม่ได้มีการบัญญัติห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการซ้ำหากอยู่ในระหว่างพิจารณาลงโทษตามมาตรการลงโทษทางแพ่ง ซึ่งยังไม่ได้ตัดสินคดี บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดก็อาจถูกดำเนินคดีทั้งทางอาญาและมาตรการลงโทษทางแพ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและขัดต่อหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ

4.3 มาตรฐานการพิสูจน์จนสิ้นความสงสัยตามสมควร

มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นใช้มาตรฐานการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน โดยพิสูจน์ได้ว่าพยานหลักฐานของฝ่ายตนมีน้ำหนักมากกว่าฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นมาตรฐานการพิสูจน์ที่ต่ำกว่าในคดีอาญาที่ต้องพิสูจน์จนสิ้นความสงสัยตามสมควร แม้ว่ามาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นจะเป็นการกำหนดลงโทษแก่บุคคลก็ตาม แต่ด้วยลักษณะของมาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นบังคับใช้กับคดีหลักทัณฑ์พญา และความผิดเกี่ยวกับหลักทัณฑ์พยานนั้นเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ไม่ได้เป็นความผิดอาญาโดยแท้ที่สังคมมองว่าเป็นความผิดโดยธรรมชาติ และเนื่องด้วยปัญหาในเรื่องของการหาพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ให้สิ้นสงสัยได้ค่อนข้างยากจึงไม่อาจลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดได้ ดังนั้นการกำหนดมาตรฐานการพิสูจน์แบบชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน โดยพิจารณาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้นมีความเหมาะสมกับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะเฉพาะตัว เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับคดีหลักทัณฑ์พยานมากขึ้นจึงไม่เป็นการขัดต่อมาตรฐานการพิสูจน์ในคดีอาญา

5. มาตรการลงโทษทางแพ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย

การบังคับใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งที่เกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมในตลาดหลักทัณฑ์พญาของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิในการดำเนินมาตรการลงโทษทางแพ่ง

5.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายได้ให้อำนาจแก่ USSEC ในฟ้องร้องดำเนินการทางแพ่งต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ คำสั่งห้ามมิให้ดำเนินการ (Injunction Relief) ชั่วคราวหรือถาวร คำสั่งให้ริบผลประโยชน์จากการกระทำความผิดหรือจำนวนความเสียหายที่หลีกเลี่ยง (Disgorgement) คำสั่งให้ปรับทางการเงิน (Civil penalty or civil

¹⁴ Navaz Kotwal, *Fair Trial Manual : A Handbook for Judges and Magistrates*, the Commonwealth Human Rights Initiative, 2010, p.1.

finer)¹⁵ ในกรณีฝ่าฝืนกฎหมายหลักทรัพย์หรือฝ่าฝืนคำสั่งหยุดและละเว้นไม่ให้เกิดการฝ่าฝืนอีก (Cease and Desist Order) ของ USSEC โดยค่าปรับนั้นขึ้นอยู่กับความร้ายแรงการกระทำความผิด¹⁶ และคำสั่งห้ามมิให้ผู้กระทำความผิดเป็นกรรมการหรือผู้รับผิดชอบการบริหารงานของบริษัทที่มีหลักทรัพย์จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์¹⁷ ซึ่งศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้บังคับใช้การคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญกับมาตรการลงโทษทางแพ่ง ดังนี้

(1) สิทธิที่จะไม่ถูกค้น หรือการยึดโดยไม่มีเหตุอันควร และหลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (Exclusionary Rule) สิทธิที่บัญญัติไว้ใน the Fourth Amendment ที่บุคคลจะได้รับความคุ้มครองจากศาล โดยไม่รับฟังเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ ยกเว้นในบางกรณีไม่ต้องมีหมายศาล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ได้รับความยินยอม หรือมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน ส่วนพยานหลักฐานที่ฝ่าฝืนกระบวนการและไม่เข้าข้อยกเว้น จะอยู่ภายใต้หลัก Exclusionary rule¹⁸ โดยศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนกระบวนการนั้นและจะนำพยานหลักฐานนั้นมาใช้รับฟังในการตัดสินใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งไม่ได้¹⁹

(2) สิทธิไม่ถูกบังคับให้เป็นพยานอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง (Self-Incrimination Clause) สิทธิที่บัญญัติไว้ใน the Fifth Amendment ซึ่งเป็นการคุ้มครองตามสิทธิของจำเลยในการตอบคำถาม หรือการเป็นพยานในการกล่าวหาตนเองในคดีอาญา โดยสิทธินี้ได้ขยายไปสู่คดีที่ใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งในฐานะที่เป็นสิทธิทั่วไปในการลงโทษ โดยการตัดสินของศาลด้วยเหตุผลว่า การกระทำของจำเลยที่ฝ่าฝืนนั้นแท้จริงแล้วเป็นความผิดอาญา แม้ว่าการกระทำความผิดจะใช้รูปแบบแพ่งก็ยังคงเป็นคดีอาญาที่ต้องได้รับความคุ้มครองไม่ให้บุคคลเป็นพยานอันเป็นปฏิปักษ์แก่ตนเอง ดังนั้นจำเลยจึงมีสิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เป็นพยานในเรื่องที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับ การกล่าวหาตนเองว่ามีความผิด²⁰

(3) สิทธิที่จะไม่ถูกนำทรัพย์สินส่วนตัวไปใช้เพื่อสาธารณะโดยปราศจากค่าตอบแทน (Takings Clause) สิทธิที่บัญญัติใน the Fifth Amendment กล่าวคือหากรัฐบาลจำกัดอำนาจเจ้าของทรัพย์สินในลักษณะเทียบเท่าการยึดทรัพย์สิน รัฐบาลต้องจ่ายค่าตอบแทนในราคาตลาดที่ยุติธรรมแก่เจ้าของทรัพย์สินนั้น²¹

(4) สิทธิที่จะได้รับกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นธรรม (Due Process Clauses) สิทธิที่จะไม่ถูกลิดรอนชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน โดยปราศจากกระบวนการทางกฎหมายที่ถูกต้องที่บัญญัติไว้ใน the Fifth and Fourteenth Amendments ซึ่งเป็นหลักประกันว่า รัฐบาลจะต้องปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย และจัดให้มีกระบวนการที่ยุติธรรม ดังนั้นเจ้าหน้าที่รัฐต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่เป็นธรรมก่อนที่จะลิดรอนสิทธิในชีวิต หรือทรัพย์สินของบุคคล ถ้าหากฝ่าฝืนย่อมเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ²²

¹⁵ U.S. Securities and Exchange Commission, “How Investigations Work,” Retrieved on January 20, 2019, from <https://www.sec.gov/enforce/how-investigations-work.html>.

¹⁶ Section 21A of Securities Exchange Act of 1934

¹⁷ Section 20e of Securities Exchange Act of 1933 and section 21(d)(2) of Securities Exchange Act of 1934

¹⁸ The Fourth Amendment

¹⁹ *Wex*, s.v. “Exclusionary Rule,” Retrieved on April 15, 2019, from https://www.law.cornell.edu/wex/exclusionary_rule.

²⁰ *Lees v. US* 150 US 476 (1893) and *Boyd v. US* 116 US 616 (1886)

²¹ *Hepner v. US* 213 US 103 at 112 (1909)

²² *Wex*, s.v. “Due Process,” Retrieved on April 18, 2019, from https://www.law.cornell.edu/wex/due_process.

(5) สิทธิที่จะไม่ถูกปรับมากเกินไป (Excessive Fines Clause) สิทธิที่บัญญัติไว้ใน the Eighth Amendment เพื่อการจำกัดค่าปรับที่ถูกกำหนดเพื่อจ่ายให้กับรัฐบาล และได้สัดส่วนกับความผิดที่เกิดจากการกระทำความผิดของจำเลย²³ และศาลได้ตัดสินให้สิทธิจะไม่ถูกปรับมากเกินไปบังคับใช้กับมาตรการลงโทษทางแพ่ง²⁴

5.2 ประเทศออสเตรเลีย

เมื่อศาลเห็นเป็นที่พอใจแล้วว่า การกระทำผิดที่ ASIC ได้ร้องขอต่อศาลนั้นเป็นการละเมิดบทบัญญัติที่มีการลงโทษทางแพ่งจริง ศาลจะออกคำประกาศการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่มีโทษทางแพ่ง (declaration of contravention)²⁵ ASIC จึงสามารถดำเนินการ เพื่อให้ศาลมีคำสั่ง ได้แก่ ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งลงโทษปรับทางการเงิน²⁶ คำสั่งชดใช้ค่าเสียหายแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหาย²⁷ และร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้พ้นจากการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร²⁸ ซึ่งศาลได้พิจารณาถึงขั้นตอนในการคุ้มครองมาใช้กับมาตรการลงโทษทางแพ่งดังนี้²⁹

(1) กระบวนการไต่สวนเพื่อการลงโทษ ศาลได้พิจารณาความแตกต่างในลักษณะธรรมชาติของการกระทำทางแพ่ง และแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ คดีแพ่งเพื่อการเยียวยาความเสียหาย และคดีแพ่งเพื่อการลงโทษบุคคลหรือมาตรการลงโทษทางแพ่ง ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการไต่สวนเพื่อการลงโทษที่จะมาใช้บังคับกับคดีแพ่ง แต่บังคับใช้เฉพาะคดีแพ่งเพื่อการลงโทษเท่านั้น แต่ไม่ใช้กับคดีแพ่งเพื่อการเยียวยาความเสียหาย³⁰

(2) การรับฟังพยานหลักฐาน ศาลสูงได้วางหลักสำคัญ เนื่องจากการไม่สามารถแบ่งแยกกันระหว่างคำสั่งที่เป็นการลงโทษและการป้องกันได้ บุคคลก็ไม่จำเป็นต้องยื่นหลักฐานก่อนการพิจารณาคดี

(3) การคุ้มครองสิทธิในการดำเนินการลงโทษ (Penalty Privilege) สิทธิที่คล้ายคลึงกับสิทธิไม่ให้การเป็นพยานแก่ตนเอง และได้รับการยอมรับโดยกฎหมายทั่วไป คำสั่งที่อาจส่งผลให้เกิดการลงโทษ ทรัพย์สิน การบังคับทางการเงิน การสูญเสียตำแหน่งงาน และการสั่งให้ตัดสิทธิเจ้าหน้าที่ของบริษัท ศาลควรปฏิเสธการออกคำสั่งที่เป็น การกำหนดบทลงโทษต่อผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด ซึ่งนำมาบังคับใช้กับมาตรการลงโทษทางแพ่ง และเพื่อให้แน่ใจว่า ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ามีการกระทำผิดกฎหมายนั้นต้องเป็นผู้พิสูจน์ด้วย³¹ แต่สิทธินี้คุ้มครองเฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้นไม่คุ้มครองนิติบุคคล³² และให้สิทธิจำเลยที่จะทำคำให้การของนั้นไม่ต้องเป็นไปตามหลักการดำเนินกระบวนการพิจารณา (pleading rules)³³

(4) สิทธิไม่ให้การเป็นพยานแก่ตนเอง (the Privilege against self-incrimination) สิทธิของจำเลยที่จะไม่ถูกบังคับให้ตอบคำถามหรือทำเอกสาร แม้ว่าการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวจะมีความคล้ายคลึงกับการคุ้มครองสิทธิในการดำเนินการลงโทษที่ปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐาน เสรีภาพส่วนบุคคล และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่แตกต่างกับการคุ้มครองสิทธิในการดำเนินการลงโทษที่เป็นสิทธิกำหนดขั้นตอนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้โจทก์พิสูจน์

²³ Wex, s.v. “Excessive Fines,” Retrieved on April 19, 2019, from <https://www.law.cornell.edu/constitution-conan/amendment-8/excessive-fines>.

²⁴ US v Halper 490 US 435 (1989)

²⁵ Article 1317E และ Article 1317J of the Corporate Act

²⁶ Section 1317G (1A) และ Section 1317G (1B) of the Corporation Act

²⁷ Section 1317HB of the Corporation Act

²⁸ Section 206C (1) of the Corporation Act

²⁹ Matthew Lees, “Civil penalties and procedural protections,” *Australian Law Journal*, p.414 (2013).

³⁰ R v Associated Northern Collieries (1910)

³¹ Rich v Australian Securities & Investments Commission (2004)

³² Trade Practices Commission v Abbco Iceworks Pty Ltd (1994) and Environment Protection Authority v Caltex Refining Co Pty Ltd (1993).

³³ Australian Securities & Investments Commission v Mining Projects Group Ltd (2007)

ข้อกล่าวหาของตนเอง โดยไม่ได้รับการช่วยเหลือจากจำเลย แต่สิทธิไม่ให้การเป็นปฏิกษณ์แก่ตนเองนี้จำเลยสามารถสละสิทธิ์ หรืออุทกยกเว้นได้ โดยข้อสัญญาหรือข้อผูกพัน³⁴

บทสรุป

มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นเป็นมาตรการหนึ่งที่มีผลต่อการลงโทษกับความผิดเกี่ยวกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อันมีความซับซ้อนของเนื้อหาสาระที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการติดตามแสวงหาพยานหลักฐานนั้นมีความยาก เนื่องจากพยานหลักฐานสำคัญนั้นมักจะอยู่กับฝ่ายผู้กระทำความผิด ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาตามแนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์ ซึ่งผู้กระทำผิดจะเลือกที่จะทำผิดโดยเห็นแก่ผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับ อันเป็นผลจากการได้ชั่งน้ำหนักระหว่างความคุ้มค่ากับผลประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อกระทำความผิด ซึ่งมาตรการลงโทษทางแพ่งมาใช้บังคับนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นการเพิ่มโอกาสในการลงโทษ บังคับใช้รวดเร็ว และมีโทษอันเกี่ยวกับการสูญเสียอาชีพการงาน เสียเงิน ซึ่งเป็นความร้ายแรงมากพอที่จะเป็นการยับยั้งการกระทำความผิดได้ อีกทั้ง สอดรับกับแนวคิดอรรถประโยชน์นิยมที่จะก่อให้เกิดความสุขสูงสุดแก่สังคมขึ้นด้วย นอกจากนี้ ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลียก็มีแนวคิดในการใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งเช่นเดียวกัน เนื่องจากประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายอาญากับความผิดหลักทรัพย์นั้นยังไม่เพียงพอ จึงต้องมีการบัญญัติใช้มาตรการเพื่อลงโทษทางแพ่ง ดังนั้นมาตรการลงโทษทางแพ่งที่ประเทศไทยนำมาใช้บังคับ จึงเป็นมาตรการที่สอดคล้องกับแนวคิดของต่างประเทศ ซึ่งเป็นมาตรการที่เกิดขึ้นใหม่นี้แตกต่างกับมาตรการบังคับทางอาญาของประเทศไทยที่มีอยู่เดิม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามาตรการลงโทษทางแพ่งมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยมุ่งลงโทษต่อทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่ได้กำหนดลงโทษต่อชีวิตและร่างกายเหมือนกับการลงโทษทางอาญาจึงอาจทำให้มีมุมมองว่า มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นแตกต่างจากการลงโทษทางอาญาไม่ได้ลงโทษที่กระทบต่อชีวิตและร่างกาย จึงไม่จำเป็นต้องมีการคุ้มครองสิทธิทางอาญา แต่เมื่อพิจารณามาตรการลงโทษทางแพ่งที่มีการกำหนดลงโทษเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจทำให้ชีวิตของบุคคลนั้นต้องถูกทำลายลง อันมีความร้ายแรงในระดับเช่นเดียวกับการลงโทษต่อชีวิตและร่างกายในทางอาญา ประกอบกับการพิจารณาการบังคับใช้กฎหมายในต่างประเทศที่มีการกำหนดการคุ้มครองสิทธิสำหรับมาตรการลงโทษทางแพ่ง โดยเห็นว่ามีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพบุคคลได้เช่นเดียวกับคดีอาญา ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลียจึงได้กำหนดการคุ้มครองสิทธิที่เข้ากับกระบวนการทางอาญาบางประการบังคับใช้กับมาตรการลงโทษทางแพ่งด้วยแม้การคุ้มครองสิทธิของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันก็ตาม

ประเทศไทยนั้นได้บัญญัติให้การพิจารณา การพิพากษาและการบังคับคดีของศาลใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม โดยได้กำหนดการคุ้มครองสิทธิไว้เพียงการกำหนดให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับและให้สิทธิในการอุทกกรรมเท่านั้น มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นยังจัดว่าเป็นกฎหมายอาญาในความหมายของกฎหมายสิทธิมนุษยชนอีกด้วย แต่ไม่มีการคุ้มครองสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่สำคัญ

ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์ความผิดอาญาตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนสากลแล้ว มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นถือได้ว่าเป็นความผิดอาญาตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว การบังคับใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งของประเทศไทยซึ่งมาตรการลงโทษ ได้แก่ ค่าปรับทางแพ่ง ชดใช้เงินในจำนวนที่เท่ากับผลประโยชน์ที่ได้รับหรือพึงได้รับ จากการกระทำความผิด ห้ามเข้าซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์หรือศูนย์ซื้อขายล่วงหน้าภายในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี ห้ามเป็นกรรมการหรือผู้บริหารในบริษัทที่ออกหลักทรัพย์หรือบริษัทหลักทรัพย์ภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งต้องไม่เกิน 10 ปี และชดใช้ค่าใช้จ่ายของสำนักงานเนื่องจากการตรวจสอบการกระทำความผิดนั้นคืนให้แก่สำนักงาน ซึ่งมาตรการลงโทษทางแพ่งดังกล่าวนี้จะต้องดำเนินการในมาตรการที่มีหลักการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อตัดสินความผิดหรือความบริสุทธิ์ของบุคคล เช่น หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ สิทธิไม่ถูกบังคับให้เป็นพยานอันเป็นปฏิกษณ์ต่อตนเอง สิทธิในการเผชิญหน้าพยาน หลักห้ามดำเนิน

³⁴ Ibid.

คดีอาญาซ้ำ การตีความกฎหมายอาญาโดยเคร่งครัด และหลักข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นต้น หรือให้การคุ้มครองสิทธิทางอาญาดังกล่าวมาบังคับใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งในคดีที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้น โดยแก้ไขเพิ่มเติมการคุ้มครองสิทธิไว้ใน พ.ร.บ. หลักทรัพย์ฯ หมวดมาตรการลงโทษทางแพ่ง อันจะเป็นผลทำให้การบังคับใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นเป็นธรรมแก่บุคคลที่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรการ และสอดคล้องตามหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชนสากลด้วย

ทั้งนี้ เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งบังคับใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งแก่บุคคลแล้ว บุคคลนั้นต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าว แต่กระบวนการก่อนการดำเนินกระบวนการลงโทษทางแพ่งในชั้นศาลนั้น บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิที่จะไม่ให้ความยินยอมที่จะปฏิบัติตามมาตรการลงโทษทางแพ่งได้ ซึ่งบุคคลนั้นก็จะต้องถูกดำเนินคดีในชั้นศาลต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.

คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.

ณัฐธิดา ภาวะสิทธิโชติ. สาระสำคัญในการแก้ไขพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535, 2560.

ธานี วรภัทร. หลักกฎหมายมาตรการบังคับทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557.

ธานี สิงหนาท. พยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 12 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร, 2557.

ไพโรจน์ วายุภาพ. กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร, 2559.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. คำอธิบายการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552.

บทความ

ปกรณ์ ไพโรจน์กูร. “มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ.” วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม. ปีที่ 7. ฉบับที่ 1. (2554) : 51.

สิริโฉม พรหมโฉม. “การบังคับโทษปรับทางอาญา.” จตุรนิติ. (กันยายน-ตุลาคม 2559) : 163-164.

วิทยานิพนธ์

หทัยภัทร อนันตะยา. “มาตรการลงโทษทางแพ่ง (Civil Penalty) : แนวคิดการลงโทษในความผิดเกี่ยวกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

วินัย สุขศรี. “หลักเกณฑ์และวิธีการเปรียบเทียบปรับตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535.” http://www.fda.moph.go.th/sites/Hazardous/RegionM/4_คุณวินัย_หลักเกณฑ์และวิธีเปรียบเทียบปรับ.pdf, 2 สิงหาคม 2561.

ARTICLE

Kenneth Mann. “Punitive Civil Sanctions : The Middleground between Criminal and Civil Law.” The Yale Law Journal. 101 (1992) : 1799-1815.

Matthew Lees. “Civil penalties and procedural protections.” Australian Law Journal. 87 (2013) : 404-424.

ELECTRONIC MEDIA

Parliamentary Joint Committee on Human Rights. “Guidance Note 2 : Offence provisions, civil penalties and human rights December 2014.” https://www.aph.gov.au/~media/Committees/Senate/committee/humanrights_ctte/guidance_notes/guidance_note_2/guidance_note_2.pdf?la=en, August 10, 2019.

U.S. Securities and Exchange Commission. “How Investigations Work.” <https://www.sec.gov/enforce/how-investigations-work.html>, Jan 20, 2019.

Wex. s.v. “Due Process.” https://www.law.cornell.edu/wex/due_process, April 18, 2019.

_____. “Excessive Fines.” <https://www.law.cornell.edu/constitution-conan/amendment-8/excessive-fines>, April 19, 2019.

_____. “Exclusionary Rule.” https://www.law.cornell.edu/wex/exclusionary_rule, April 15, 2019.

OTHERS DUCUMENT

Australian Securities & Investments Commission v Mining Projects Group Ltd (2007)

Hepner v. US 213 US 103 at 112 (1909)

Lees v. US 150 US 476 (1893) and Boyd v. US 116 US 616 (1886)

R v Associated Northern Collieries (1910)

Rich v Australian Securities & Investments Commission (2004)

Trade Practices Commission v Abbco Iceworks Pty Ltd (1994) and Environment Protection Authority v Caltex Refining Co Pty Ltd (1993).

US v Halper 490 US 435 (1989)